

У универзуму Барака Обаме види се некаква очајничка усамљеност. Преовлађује утисак жудње за везивањем, за нечим што повезује људска бића, за заједницом и обичним светом, за нечим што у књизи Смелост наде (The Audacity of Hope) Обама више пута назива „опште добро“. Ово, наравно, није никаква новост. Још од чувеног говора из 2004. године одржаног на конвенцији Демократске странке знамо да „не постоје црна, бела, латинска нити азијска Америка, већ само Сједињене Америчке Државе.“ Обамин лек против свеопштег разочарења у америчку политику јесте реafirмација чина њеног уједињења. Оно је могуће само уколико нацији повратимо осећај заједништва, што, пак, захтева веру у опште добро. Суочени са гротескним неједнакостима, превртљивошћу власти и општим безакоњем, морамо „учврстити међусобне везе.“ Оваква вера у опште добро једина је основа за наду. Уколико њу немамо, ништа се не може учинити. То важи и за основе целе Обамине председничке кампање, које се сматрају неодрживим.

Најочигледнија примедба која би се могла упутити јесте да се Обамина политика заснива на антиполитичкој фантазији. На њој се темеље и позивање на „опште добро“, тврдња да „нико није изузет од позива да се нађу заједничка становишта“, или изјава: „По мом мишљењу, у основи лично једни на друге све више, а не мање.“ Могло би се рећи да је ово позната заблуда о крају политике, претпоставка да постоји стање у коме можемо заборавити на међусобне разлике, превазићи приврженост странци и ујединити се како бисмо излечили нацију. Жудња за јединством обликовала је и Обамин дискурс о расама, као и његов апел на јединство црнаца и латиноамериканца и умирујућу примедбу: „Без обзира на то да ли је праведно, кривица белаца је у великој мери исцрпла саму себе.“ Обама сања о друштву без односа моћи, без антагонизма који сачињава политички живот. Против оваквог становишта могло би се устврдити како је правда увек агон, односно сукобљавање, а порећи ову чињеницу значило би оставити људска бића да се брчкају у емоционалном плићаку. Могло би се додати и то да је извор ове жеље за јединством у његовом непостојању. Ми очајнички желимо да верујемо управо зато што не верујемо, нити можемо да верујемо. Жеља за општим добром потиче од тога што одбијамо да прихватимо како Американци можда и имају сувише мало тога заједничког, изузимајући елементе некада успешне грађанске религије засноване на сентименталној и понекад, додуше, патетичној везаности за устав и веру у квазибожанску мудрост оснивачâ америчке државе.

Када се суочимо са екстремним политичким становиштем Џорџа Буша Млађег, према коме је потребно драстично повећати овлашћења извршне власти и водити политику страха заснованој на описивању непријатеља као неморалног, није тешко схватити колико позитиван одјек у јавности има Обамина антиполитичка визија. Наспрам месијанске извесности Буша Млађег, Обама обећава повратак блаженом либерализму у коме се на све гледа као на *sub specie* консензус. Ово је свет у коме демократски договор замењује децизионизам, а динамични међуљудски дијалог заузима место верског апсолутизма. Демократија није кућа коју треба градити, већ 'разговор који треба водити'. После осам година катастрофално лошег управљања државом, тајни и лажи, ово делује као светла перспектива.

Наравно, могли бисмо се запитати како се Обамино одбацивање односâ моћи у

политичком царству слаже са вером у капиталистичко надметање, конкуренцију и користан ефекат слободног тржишта. Исто тако, могли бисмо се запитати и како ова политичка опција заиста може решити проблем сиромаштва. Ја, међутим, не желим да се бавим класичним критиковањем либерализма у коме се политика одбацује у корист разгранавана етике, с једне стране, и економије с друге, и где је ово прво вео лицемерја којим се прекрива насилност другог. Не желим чак ни да изнесем критику на рачун Обама. Није то оно најинтересантније. Ја заправо желим да опишем збуњеност за коју сам сигуран да није само моја. Највише ме занима како бисмо могли да назовемо Обамину субјективност, како она обликује његову политичку визију и како би се, на основу тога, могла објаснити његова огромна популарност.

Ево и онога што ме збуњује – иако сам слушао безброј његових говора и пажљиво читао оно што је написао, и даље немам појма ко је заправо Барак Обама. Врло чудно. Што више човек чита и слуша, све му је мање јасно. Узмимо, као пример, Смелост наде – стил његовог писања је лак, неформалан и опуштен. Пише о одласцима у теретану, наручивању хамбургера, о томе како осмишљава прославу ћеркиног рођендана и томе слично. Обама спаја своја основна политичка начела са аутобиографијом на веома занимљив и питак начин. Ипак, затекао сам себе како понављам питање: „Ко је овај човек?“ То не чиним ни из какве зле намере. Напросто, преплавио ме је осећај удаљености пошто сам прочитао Обамину књигу, а што је искреније писао, то сам се дистанцираније осећао. Обама на почетку књиге признаје да се не узрујава тако лако, али понекад ми је жао што то није случај. Бес је емоција која ствара кретање, расположење које тера појединца да делује. То је можда прва политичка емоција.

Главни лик Смелости наде је неко ко живи на дистанци, ко је на дистанци од себе самог и од других, и очајнички чезне да се веже, да има нешто што га обавезује да се повеже са осталим Американцима и што повезује Американце. Код Обама постоји истински хоррор вацуи, страх од самоће и од ништавила. Он чезне за безусловном обавезом која ће обликовати његов субјективитет и испунити празан простор. Он жели додир са некаквом пуноћом, искуство испуњености које би могло да одагна његов осећај усамљености, испуни његову изолованост, стиша бескрајне сумње и умањи осећај напуштености. Чини се да је све то нашао у хришћанству на које ћу се за неколико тренутака осврнути.

Али, можда се у овој тајанствениости крије Обамин политички геније. Чини се да баш тај мистериозни и инертни Обамин карактер ствара жељу да се поистоветимо с њим, па и да га заволимо. Можда људи и у њему и у себи виде управо тај осећај унутрашње дистанце, усамљености и напуштености. Обама признаје ту способност интригантном и ефектном примедбом која гласи: „Ја сам као празан екран на који људи сасвим различитих политичких оријентација пројектују сопствене визије.“ Он је огледало које показује шта год гледалац жели да види. Наша усамљеност, сумња и напуштеност су се концентрисале и стопиле с његовим. Обамина жеља за јединством, у циљу општег добра, сјединила се с нашом. У том тренутку, и можда само тада, ми верујемо и надамо се. У питању је необично обуздана екстаза, али свеједно, екстаза.

Лиричност Обамине прозе понекад поседује изузетну лепоту. Његова подозривост

према очинству и томе што је супруг у последњем поглављу дирљива је и искрена. А када попут младог Русоа заврши књигу речима: „Моје срце је пуно љубави према овој земљи“, ни на тренутак не осећам цинизам. Ипак, Обама пише и говори из перспективе антрополога, уз осећај да не учествује у свету са којим тако очајнички жели да се зближи. Искуство се увек поседује и држи се на дистанци.

Тренутак у књизи у чијем је средишту оно о чему сам управо причао и отежава проблем којим желим да се позабавим јесте смрт његове мајке од рака када јој је било педесет две године, а Обама само тридесет четири. Обама пише овог пута уз јак излив емоција: „Више пута сам видео како јој се страх цакли у очима. Мислим да ју је сама усамљеност у смрти плашила више него страх од бола или од непознатог – сазнање да на свом последњем путовању, том последњем подухвату, неће имати с ким да подели искуства, јер са њом неће бити никога ко би се дивео способности тела да самом себи наноси бол или да се смеје очитом бесмислу живота када човеку почне да опада коса, а пљувачне жлезде пресуше.“

Његова мајка је била антрополог. Умрла је као антрополог са осећајем удаљености од других, не могавши да општи с њима и пренесе им свој бол. Можда одатле исходи Обамин *horror vacui*, осећај усамљености и напуштености. Међутим, да бисмо ово схватили, морамо се окренути његовим ставовима о религији.

Због чега нам је религија потребна? Обама признаје да се људи окрећу религији, јер желе „наративни свод живота, нешто што ће ублажити хроничну усамљеност или ће их издићи изнад сталних и исцрпљујућих напора које доноси свакодневни живот.“ Алтернатива је очигледна – нихилизам. Ово последње значи „кретање дугим путем према ништавилу.“ Религија задовољава потребу за искуством испуњености, за трансцендентношћу која испуњава празнину. Овде се морамо вратити на Обамину мајку. Његов пут ка хришћанству одвија се упркос томе што је његова мајка антрополог удаљена од религије.

Као и многи од нас, Обама се на почетку обраћа за помоћ ономе што назива „политичка филозофија.“ Он жели потврду вредности које је наследио од мајке (искреност, емпатија, дисциплина, стрпљење, вредноћа) и покушава да сазна како се могу преточити у системе делања који би могли да „помогну да се створи заједница и остваре правду.“ Можда и не чуди што, као и многи од нас, Обама не налази одговор у политичкој филозофији већ само суочавајући се са дилемом коју његова мајка никад није разрешила. У одељку који открива много тога Обама пише: „Хришћани са којима сам радио су у мени препознали себе. Увидели су да познајем Библију, да имамо заједничке вредности и да певам њихове песме. Међутим, осетили су да је један део мене одвојен, на дистанци, као посматрач. Схватио сам да ћу без оквира за своја уверења, без јасне припадности одређеној заједници, бити осуђен да у извесном смислу останем одвојен, невезан као што је моја мајка била невезана, али и сâм као што је она на крају била.“ (стр. 206.)

За Обаму је слобода негативно одсуство обавезе које је оставило његову мајку удаљену и саму, а та усамљеност је кулминирала њеном смрћу. Таква је слобода ништавила.

Антрополошко поштовање према свим религијама значи да човек није везан ни за једну и да је препуштен да лута без упоришта за своја најдубља уверења. Имати такво упориште значи бити везан за одређену заједницу. Једини начин да Обама превазиђе свој осећај удаљености и разреши мајчину дилему јесте кроз везивање за хришћанство. Конкретније, Обама само кроз повезивање са традиционално црначком црквом може да пронађе упориште и осети се испуњеним. Ово је кулминирало његовим крштењем у Trinity United Church of Christ које је обавио пастор Џеремаја Рајт у Чикагу. Како год нама то изгледало, чињеница да црначко хришћанство заузима централно место у Обаминој књизи чини његов лош однос са пастором Рајтом толико битним и интригантним. Коначно, овде се све окреће око односа пророчанске речи (Рајтова Проклета Америка) и државничке активности („Моје срце је пуно љубави према овој земљи“). Све ово уопште није једноставно.

Код Обамене везаности за хришћанство је јасно да је избор, разборит и рационалан избор, а не искуство преобраћења, засновано на неком личном откровењу. Он тврди: „Везаност за религију није захтевала да се одрекнем критичког мишљења... она је била мој избор, а не откровење. Питања која сам хтео да поставим нису волшебно нестала.“ Иако касније додаје: „Осетио сам како ми Божји дух призива“, у питању је најтрезвеније и најсуздраније искуство везаности за религију, без икаквог трага епифанијске усхићености и екстазе. Напросто морам да осетим како Обамина вера жуди за искуством блискости чему се противе удаљеност и дистанцираност које покушава да савлада. На пример, када није сигуран шта да каже ћерки о смрти, говори: „Питам се да ли је требало да јој кажем истину, да нисам сигуран шта се дешава када умремо, као што нисам сигуран ни у то где душа обитава нити чега је било пре великог праска.“

Оваква скептичност према метафизичким питањима је сасвим разумљива и има фину филозофску потку. Али, шта онда ми да мислимо и шта је с питањем веровања, које је окосница Обамене председничке кампање? Враћамо се на почетак, то јест на опште добро. Обама очајнички жели да верује у опште добро као нешто што ће обезбедити потпуност искуства које ће спречити пад у нихилизам. Међутим, понекад ми није јасно зна ли он шта значи веровање и шта би значило веровати у то. Све делује тако далеко и тајанствено. Стално присуство мајчине дилеме – осећаја усамљености, сумње и напуштености – делује опипљиво и неуклоњиво. Морамо да верујемо, али не можемо. Можда је то и трагедија коју неки од нас виде у Обама: промена у коју можемо да верујемо и болно сазнање да се ништа неће променити.